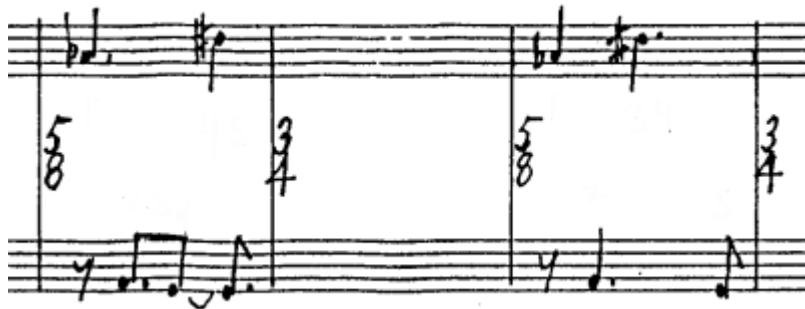

Å POTENSERE TONEN

Foredrag av Yeshayahu Ben-Aharon og samtale med Torbjørn Eftestøl

Fra arrangementet Art & Event Summer Festival 2013. Art & Event er et årlig arrangement som utforsker kunst og kreativitet som utgangspunkt for bevissthetsfordypning og sosiale prosesser

Foredraget knytter an til konserten kvelden før, hvor Torbjørn spilte Palais de Mari av Morton Feldman. Lytteeerfaringen som Torbjørn beskriver et stykke ut i foredraget, refererer seg likevel mer til et annet stykke av Feldman, Intermission 6, som ble spilt flere ganger i løpet av seminaret.

Vi vil gå tilbake til noe av det vi sa i går om musikkopplevelsen. Dette er, akkurat som eurytmi¹, et godt eksempel, som viser hva vi prøver å gripe og å erfare bevisst her: erfaringen selv og uttrykket for denne bevissthetsforandringen, overgangen fra vanlig bevissthet – forestillingsbevissthet – til ren tilblivelse. Dette er litt vanskelig å gripe når du uttrykker det i ord og tanker. Du må være veldig aktiv med det du hører, med hele sjelen. Rudolf Steiner sa at du må være helt våken, helt bevisst, så oppmerksom (alert) og bevisst som du kan, og samtidig ikke gripe det du hører eller ser, ved hjelp av forestillingene (representations). Ikke re-presenter det. La det som kommer, strømme inn i kroppen, direkte inn i ditt ubevisste. Dette er et fryktelig paradoks for vanlige mennesker. Det er ikke en drømmende tilstand, ikke en drøm inn i sanseinntrykkene (perceptions). Nei, du intensiverer og forsterker den samme klare tilstand av sanseiakttakelser som du har i den vanlige bevisstheten. Du går ikke under det vanlige bevissthetsnivået, du høyner det. Du høyner klarheten og oppmerksomheten, og du hører og ser og tenker, men du skal ikke danne forestillinger av alle de erfaringene. Vi blir bedt om å erfare den virkelige verden med åpne sanser, men likevel ikke tenke på våre erfaringer. Å tenke på er instinktivt,

¹ Eurytmi er en bevegelseskunst som ble utviklet av Rudolf Steiner tidlig i forrige århundre, i samarbeid med dansere og skuespillere. Under Art & Event-seminaret inngikk det også bevegelses- og bevissthetsøvelser med utgangspunkt i denne kunsten.

automatisk. Vi bestemmer ikke om vi vil danne forestillinger: i samme øyeblikk som vi ser noe, så danner vi en forestilling. Vi vet hva vi ser. I dagliglivet er det ikke slik at vi ser noe som vi ikke kjenner, og deretter tenker over det og kommer til en konklusjon. Vi ser og gjenkjenner. Vi vet alt når vi våkner om morgenen. Det er automatisk, vi husker (re-member), vi gjenkjenner (re-cognize) idet vi husker.

Målet er å være i stand til å se, høre, føle, oppleve – og stanse all tenkning og refleksjon og analyse av det. La erfaringen selv gå forbi all tenkning, all forestilling, erindring, gjenkjennelse, og strømme direkte inn i det ubevisste, og så la den strømme tilbake fra det ubevisste til vår bevissthet. Men når det strømmer på denne måten, så forandrer det vår daglige bevissthet. Du kan si at det vekker tenkningen i følelsen, i viljen, i og gjennom sanseiakttakelsene. Men dette er en helt annerledes tenkning; det er ikke forestillingsmessig tenkning, men skapende tenkning. Den reflekterer ikke på og om erfaringen, men blir en erfaring av det virkelige kosmiske livet som gir liv til alle våre erfaringer. Hvis vi kan gjøre dette til en bevisst erfaring, og gjøre det på nytt og på nytt og eksperimentere og utforske dette rommet eller stedet mellom erfaring og tenkning, ved å skille dem fra hverandre, så begynner vi å bli bevisst på terskelen, med dens spørsmål, problemer, vanskeligheter, paradokser og motsigelser. Da begynner vi å forstå hva åndsvitenskap² er, ved å utføre (making) åndsvitenskap. Åndsvitenskap blir noe som vi gjør og realiserer. En ny bevissthetskunst, en ny livskunst blir mulig.

Det er stor forskjell mellom de to måtene å nærme seg åndsvitenskapen på. Begge er berettiget, men vi må forstå forskjellen på de to tilnærmingene. Den ene, den vanlige, er å godta resultatene av en annens forskning, og ta den inn i sin vanlige bevissthet for å nære og mette sin sjel. Dette er berettiget, men man bør vite at dette er hva man gjør, og ikke ha noen illusjoner om det. Man står i et mottaksforhold til resultatene av åndsforskerens erfaring. Han er skapende, og man selv tar i mot. Vi trenger dette i samme grad som vi trenger fysisk næring som andre har dyrket og tilberedt. Men vi kan også si: «Jeg vil bli gartner selv og bli aktiv og produktiv. Jeg vil dyrke ånden, for å produsere noe åndelig selv. Jeg verken vil eller kan dyrke all min egen åndelige føde, men jeg vil bli produktiv selv. Jeg vil ikke bare være på mottakersiden; jeg vil også være skapende. Jeg vil gjøre arbeidet, være en partner i arbeidet. Jeg vil følge den åndelige tilblivelsesprosessen slik at jeg kan gjøre det som jeg er i stand til å gjøre selv på dette området, bli aktiv og skapende.» Hvis man vil dette, så er det første man må gjøre, å erfare at man er stengt inne i sin egen vanlige bevissthet og ikke kan komme ut. Dette må være en erfaring, og ikke en rent teoretisk idé. Man kan meditere for alltid i sin vanlige bevissthet, men disse meditasjonene og

² Ordet åndsvitenskap brukes her ikke i den allmenne betydningen humaniora, men referer til Rudolf Steiners antroposofi og hans begrep om en vitenskap som kan utvikles ved hjelp av en utvidet bevissthet.

andre åndelige øvelser vil bare få vår vanlige bevissthet til å forherdes i seg selv, det vil gjøre den sterkere. Vi vil komme til å meditere og gjøre det samme som vi gjør i den vanlige bevisstheten. Vi går ikke ut, slik vi liker å tro at vi gjør: i virkeligheten går vi dypere inn i våre vanlige selv.

Yeshayahu ba Torbjørn om å beskrive sin opplevelse av lyd, av tonen, og han beskrev hvordan han kunne følge tonen mens den ebber ut, og hva som skjer på randen av tonen.

Torbjørn: Ja, jeg tror at Feldmans musikk som jeg viste til, kan hjelpe oss inn i denne prosessen, fordi det er så mye rom for klangene. De dør bort. Du kommer til det punktet hvor du ikke lenger er sikker på om du kan høre en tone eller ikke. Dette var noe jeg oppdaget mens jeg øvde på dette stykket. Plutselig fremstod det for meg som en eksistensiell gåte. Jeg opplevde en veldig konsentrert lytting, og det følte som å berøre noe. Det var som en finger. På dette punktet, når jeg opplever dette, opplever jeg også min lytting og oppmerksomhet. Klang og lyttingens oppmerksomhet var en og samme ting. Det ble opplevd som en vilje som levde i ekkoet av tonen. Men fordi jeg hadde gått fullstendig opp i denne konsentrerte lyttingen, så var jeg blitt denne viljen. En «lytte-oppmerksomhet-vilje» oppstod i meg, og dette følte som en fortsettelse etter at «tonen» jeg lyttet til, hadde forsvunnet. Jeg levde i en kraft som var lytting, klang og vilje på en og samme tid.

Yeshayahu: Dette betyr med andre ord at i vanlig lytting som i alle andre sanseiaktakelser, er lyden, tonen, den forestilte tonen.

Jeg hører tonen, jeg hører tonen slik eller slik, jeg griper den bevisst og forestiller den for min bevissthet. Den er innhold, en forestilling. La oss nå følge opplevelsen som Torbjørn beskriver, og se hvordan den leder ut av vanlig bevissthet inn i en ny. Jo mer jeg lar tonen være, desto svakere blir den, helt til forestillingen som innhold forsvinner fra min bevissthet. Bevissthet om lyden som innhold, som forestilling, forsvinner med innholdet selv. Og så: når lyden forsvinner i periferien, holder jeg meg likevel helt våken, jeg sovner ikke. Vanligvis sovner vi om natten fordi vi ikke har noe sansbart innhold som vi kan forestille oss, så vi mister bevisstheten og sovner. Vi kan ikke ha en tom bevissthet og samtidig holde oss våkne. Men Torbjørn sier at der, helt ute i periferien, når han ikke lenger har noen forestilling om tonen, men holder seg helt våken, så skjer det noe annet.

Et annet eksempel på den samme prosessen er den homeopatiske fortynningsprosessen. Vi har et stoff i vannet og tynner det ut gjentatte ganger. Vi potenserer det ved å blande det med mer og mer vann. Til slutt kommer vi til det punktet hvor det ikke lenger er en sporbar mengde fysisk stoff i væsken. Det sies at jo

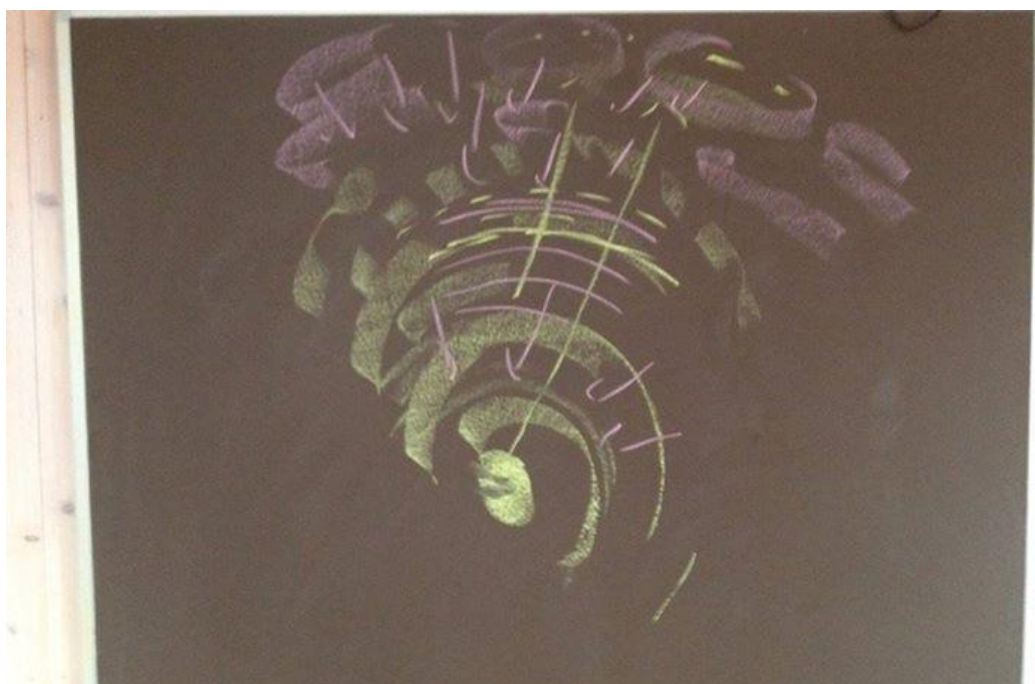
mindre substans det er, desto sterkere blir de kreftene som finnes som et potensial i dette stoffet. Ved å tynne ut stoffet, frigjøres kreftene, livskreftene og de åndelige kreftene i stoffet. Mindre stoff, mer frie livskrefter. Disse kreftene er selvfølgelig alltid der, men de er bundet og undertrykt av den fortettede stofflige tilstanden. De frigjøres når stoffet reduseres til ingenting, til null og under null med hensyn til tetthet. Nå kan vi si at i åndsvitenskapelig forskning gjør vi den samme potenseringsprosessen med hver forestilling, hvert sanseinntrykk og enhver tankeaktivitet.

Torbjørn: Noen ganger er det som om – på dette punktet [i periferien] så holder det meg, holder min bevissthet. Det skjer en slags omvendning på dette punktet, veldig subtil, men det hjelper meg til å opprettholde konsentrasjonen og holde meg våken. Det blir som en puls som strekker seg utover fra meg, og så noe som kommer den andre veien, mot meg. Den viljen vi vanligvis bruker, den viljen som utgår fra meg som sentrum, som vi kan kalle en hard vilje, den forsvinner mer og mer, og en mer subtil vilje som er dypere inne i lytteopplevelsen, kommer i forgrunnen. Denne viljen utgår ikke fra meg, den kommer til meg, som del av det jeg iakttar. Det er veldig vanskelig å sette ord på dette. Vilje kan kanskje også oversettes med levende substans eller virksomhet her.

Hele problemet med hvordan å spille, kommer nå inn i dette. Tidligere, da jeg studerte piano, spilte jeg med mye større gester. De hjalp meg til å forme musikken og bringe inn energi i den. Men når jeg vil spille utfra dette stedet som jeg beskriver, da føler jeg behov for å roe ned kroppen og være stille, for så snart jeg gjør noe fysisk, så dekker jeg over denne indre dynamikken og bevisstheten. Jeg ser det samme problemet med det vi gjorde i eurytmien i går. Jeg mener, det satte meg i forbindelse med det samme problemet. Du vet, når du begynner å bevege din egen kropp, hvordan holder du da kontakten med denne opplevelsen? Den er veldig subtil.

Yeshayahu: Jeg vil vise dette igjen på en skjematisk måte [tegner på tavla, se nedenfor]. Vi begynner i midten, eller et sentralt punkt, fra en sterkt sentralisert ting, en forestilling, full av innhold, hvor det er lagt inn en sterk følelse og vilje. Vi lar det ebbe ut gradvis, vi lar det spres, vi gir slipp på det, men vi holder oppmerksomheten og bevisstheten levende og våken og åpen. Vi lar innholdet og intensjonaliteten bli stadig svakere. Her [i sentrum] hvor intensjonaliteten er sterk, opplever jeg dette «jeg vil», «jeg føler», «jeg tenker», og dette betyr at her er de kosmiske kreftene svakest, for her er jeg inkarnert og fullstendig ett med min fysiske kropp og vanlige, fysisk sentrerte sjel og bevissthet. De kosmiske kreftene som tilhører saken, er i virkeligheten der ute [i periferien]. Jeg forestiller meg (represent) her [i midten] den røde fargen, jeg har min forestilling om farge, min følelse angående den. Det rødes

virkelige kraft, det kosmiske røde er her ute i periferien. Nå vil jeg erfare den, jeg vil finne veien til det rødes virkelige kraft, gjennom og bak det røde, gjennom og bak tonen, gjennom og bak begrepet. Så jeg må bevege meg, for å gå herfra [sentrum] til hit [periferi] som en virkelig aktiv bevegelse av hele sjelen, bevisstheten og forståelsen (cognition). Og det er et sted imellom sentrum og periferi [det tegnes], i en relativ, foranderlig, midte, hvor min sjelsintensjonalitet og mitt sjelsinnhold blir så oppløst, helt til de kommer til sitt nullpunkt, og da, hvis jeg ikke mister bevisstheten, hvis jeg kan holde meg helt våken og fortsette hinsides null, så det blir virkelig minus, minus rødt, minus eller negativt, omvendt ikke-presentasjon [motsatt re-presentasjon] eller ikke-forestilling, minus rettet (intentional) tenkning, følelse og vilje. På dette punktet strømmer de kosmiske kreftene inn, berører meg fra utsiden, skyller inn i og gjennom vakuemet av (det som vanligvis er) mitt selv-sentrerte-jeg ... gjennom null til minus substans, stoff, forestilling, følelse, ønske, det er en opplevelsen som kan uttrykkes omtrent slik: «jeg har ikke lenger en selv-villet-vilje, og derfor flyter det strømmer av kosmisk vilje gjennom meg. Jeg har ikke lenger noen selv-sentrerte-følelser; kosmisk følelse vever inn og ut av meg, jeg kan ikke lenger tenke mine-egne-tanker; kosmisk tenkning tenker gjennom meg, inspirerer til forbløffende nye ideer, forbindelser, forhold». Dette er terskelerfaringen på dette nivået.

Når og der hvor jeg går gjennom null til minus – men forblir intensivt våken, men likevel tom – der opplever jeg at kosmiske krefter strømmer gjennom meg og berører meg varsomt. Da finner denne omvendingen/reverseringen sted. «Jeg» er virkelig dere ute – men «der ute», den virkelige eteriske verden, «verdner» i og gjennom her.

Det som var stengt og gjemt inni lyden – den rent åndelige tonen, eller bedre sagt på dette (fortsatt grunnleggende) nivået: livskraftene som er lagt inn i tonen, kommer utenfra. Dette er det som Torbjørn beskrev tidligere.

Nå kommer vi til det store problemet med bevisst åndelig uttrykk. Jeg gikk tross alt ikke ut dit bare fordi jeg ville leke og ha det more selv (selv om den kreative gleden er en vesentlig del av denne prosessen), men jeg ville gå dit for å bringe noe unikt tilbake til den fysiske verden, for å kunne berike og forvandle det fysiske livet. Jeg vil gi uttrykk til kreftene fra kosmos og la dem strømme tilbake gjennom meg til et fysisk uttrykk. Å danse det, male det, tenke det, tale det. Jeg vil la livskraftene fra den andre siden, som en snudd eterisk strøm, strømme tilbake gjennom meg, finne en åpning i meg, hvorigjennom den kan komme mer eller mindre til uttrykk her og nå, og bli synlige, hørbare, gjørbare for den vanlige bevisstheten. Dette er mulig fordi jeg gikk ut denne veien; jeg kan gå tilbake slik, med re-aktualisering, re-inkarnasjon, som fører til et nytt, kunstnerisk, imaginativt, pulserende, sprudlende uttrykk, som igjen fører til en ny bevegelse, en sjelelig og fysisk bevegelse fra den andre siden. Dette er slik det nye skapes i alle livets områder! Vanligvis er ikke kunstneren og tenkeren som frembringer det nye, oppmerksom på hele prosessen som er beskrevet her. Mye av det forblir ubevisst for dem. Men dette er hvordan det foregår i ethvert tilfelle hvor kreativitet finner sted, og noe kvalitativt, åndelig nytt blir frembrakt. Men hvis jeg fullfører hele prosessen bevisst, kan jeg aktualisere den der ute, og bringe et kreativt ekko fra den andre siden inn i min fysiske aktivitet, slik at den får følelsen, auraen av den kosmiske erfaringen.

Hvis dette er linjen, grensen [tegner på tavlen], så vil jeg puste ut, ekshalere eller ekskarnere fra sentrum gjennom linjen, gjennom opplevelsen av terskelen, og la min sentrerte «ego-bevissthet» oppløses til den når null og går over i «minus» eller selv-senter som er vendt inn og ut; da erfarer jeg strømmen av kosmiske, perifere livskrefter, som flyter inn fra overalt på den andre siden. Derfor, når jeg puster inn igjen, inkarnerer, så kan ikke min bevegelse være innefra utsiden, men føles som kosmiske krefter fører mine bevegelser bakfra, som om de kommer fra og gjennom ryggen. Der gir den kosmiske vinden deg vinger! Et åndelig uttrykk, hvis det er autentisk, kan ikke simpelthen være en fortsettelse av det vanlige ego-sentriske «jeg beveger meg, jeg føler, jeg opplever», men det burde føles at DET beveger meg, DET beveger seg gjennom meg, DET (eller «JEG ER», HUN eller HAN eller DE) flyter gjennom meg, og jeg er bare et instrument som er stemt for å uttrykke DET. Dette er det enestående mysteriet om mennesket som helhet, «jegets» mysterium, at det samme «jeg» både kan erfare «jeg tenker», «jeg føler», «jeg vil», men så, når det ekskarnerer og inkarnerer igjen, kan det samme «jeget» også si, «ja, det er 'jeg', men likevel, ikke 'jeg', men DET strømmer, arbeider, vever gjennom meg». Dette er den paulinske

formuleringen, som er den virkelige essensen av den moderne åndelige veien, «ikke jeg, men ... verden i og gjennom meg ...» De virkelige kreftene bak rødt, ikke min forestilling om rødt, ikke «mitt rødt», men verdens rødt (som ikke ligner på mitt rødt i det hele tatt) strømmer gjennom «mitt» rødt. Den kosmiske erfaringen av tonen, av det røde arbeider gjennom meg.

Denne prosessen er det åndsvitenskap dreier seg om. Det er ikke vanskelig å forstå. Det kan uttrykkes i klare begreper og bli forestilt på mange måter. Det er ikke et komplisert tema når det kommer til intellektuell forståelse. Men å gjøre det på alle sjelelige nivåer, i tenkning, følelse og vilje, i bevissthet, i kunst, i utdanning, i sosialt liv, i møtet med den andre: å virkelig gjøre det er ikke så enkelt som å forstå det gjennom en annens erfaring. Vi må først innse hvordan vi hele tiden reverserer alt som kommer inn i vår vanlige bevissthet. Hvordan vi individualiserer og privatiserer all vår erfaring og forvandler den til privat personlig erfaring og forestillinger. Vi glemmer, vi faller tilbake inn i vår vanlige bevissthet.

Dette er det virkelige åndsvitenskapelige arbeidet, å gjøre åndsvitenskap, gjøre det selv, individualisere det, til hele legemet og sjelen praktiserer dette. Alene og sammen med andre. Vi kan ta alt det beste av moderne vitenskap, tenkning og kunst til hjelp, slik jeg har beskrevet i min bok *The Event in Science, History, Philosophy & Art*. Ellers vil vi kanskje falle tilbake til våre egne vanlige forestillinger. Vi kan ta til hjelp nåtidens vitenskap, kunst og filosofi, hvor dette skjer mer eller mindre ubevisst gjennom utviklingen i vår tid, og vi kan bruke åndsvitenskapen for å heve det til stadig klarere bevissthet.

*Transkribert på originalteksten (engelsk) av Hester Renouf
Oversatt av Rigmor Haugen Jensen*